

SOL za učerjow – přidatne materialije za učbu

Karin Schöne, Ph.D.,
Lubina Hajduk-Veljkovićowa

Zasadny koncept

Program SOL (<https://sprachkurs.sorbischlernen.de>) je koncipowany jako samostatny kurs za wuknjacych, kiž chcedža sej w samostudiju serbsčinu přiswojić. SOL wopřija wjele sluchanskich tekstow a dialogow, z kotrychž hodža so někotre jako zakład za wobdžělanje wěsteho temoweho wobłuka wužiwać – kaž su nazhonjenja Lubiny Hajduk-V. na TU w Drježdžanach pokazali. Při tym je wona wubrane lekcije SOL-kursa za nadžělanje leksiki abo jako wospjetowanje wužiwała.

Tuž smój z tym započaloj, konkretne teksty za wužiwanje w prezencnej učbje přihotować, to rěka, zo zhotowimój přidatne sluchanske nadawki, wosebje tajke, kiž spěchuju dialogiske abo swobodne rěčenje a zhromadne (kooperatiwne) pisanje.

Tu a w přichodnych číslach Serbskeje šule chcemoj předstajić někotre z tutech učbnych materialijow. Na

konkretnych džělowych łopjenach a scenarijach za učbu chcemoj na móžnosće pokazać, kak hodža so materialije w šuli we wyšich lětnikach abo tež při wuwučowanju dorosćenych w rěčnych kursach zasadžować.

Nimo nadawkow za prezencne kursy smój tež nadawkowe formaty testowaloj, při kotrychž wuknjacy sami jednore teksty pisaja a sej tute z pomocu móžnosćow interneta (web 2.0) wuměnjeja, je wzajomnje nadžěłaja a kaž „w normalnym žiwjenju“ na nje reaguja a je komentuja – a to njewotwisnje wot rjadowniskeje abo kursoweje rumnosće. Přez pisomnu wuměnu abo zhromadne nadžělanje nadawkow zesylnjeja zwjazanosć mjez sobu a zwučuja konkretne leksikaliske pola abo gramatiske zjawy.

Wšitke tu předstajene materialije buchu we učbje wupruwowane a hladajo na nazhonjenja skorigowane. Móže wězo być, zo změjeće wotwisnje wot skupiny swojich wuknjacych z nimi tež hinaše nazhonjenja.

Naju poskitki namakaće zjimane na internetnej stronje **SOL za učerjow**, hdžež namakaće tež direktne linki k datajam. Tuta strona je džěl moodle-serwera na TU w Drježdžanach.

Hdže a kak namakaće přistup k tutym poskitkam?

1. Zapodajće scěhowacy direktny link do swojeho browsera:
bit.ly/SOL-za-wucerjow

2. Nětko wočini so scěhowace wokno. Stłóćće na polo *Anmelden als Gast*.

3. Zapodajće w přichodnej kročeli tajne hesło „derje“ ...

... a hižo sće w moodle-kursu SOL za učerjow TU Drježdžan, hdžež namakaće tu wopisowane poskitk. Móžeće sluchanske teksty přez kompjuter, tablet abo tež smartphone sluchać a sej k nim džělowe łopjena na swój kompjuter scáhnyć. Poněčim budže so poskitk rozšěrić a wjacore leksikaliske pola pjelnić.

Příklad z internetneje strony SOL za učerjow

powołanje, džěłowy swět

materialije na niwowje A1

SOL A1, kapitl 8, lekcija 1

tema: džěłowy čas

džěłowy čas | słuchanski tekst a transkripcija

džěłowy čas | džěłowe łopjena za studentow

džěłowy čas | infołopjeno za učerjow

tema: džěłowe nadawki

džěłowe nadawki | słuchanske teksty

direktny link k wotpowědnej lekciji w programje SOL, kotraž zwučuje mjenowane čěžišćo

słuchanske teksty: hdyž kliknjeće na link, wočini so nowa strona, hdžež móžeće sej tekst direktnje naposkać a sobu čitać.

Džěłowe łopjena za studentow su tu w pdf-formaće barbojte składowane.

W infołopjenu za učerja zjimamoj didaktiske pokiwy k džěłowemu łopjenu za studentow.

Hdys a hdys budžemoj tule tež zwučowansku móžnosć wokablow toho wobłuka z direktnym linkom zwjazac.

Wujasnjenja za učerja

Přehlad

tema: džěłowe městno a džěłowe časy

materialije k pohłubšacemu samostudijej w SOL: A1 kapitl 8 lekcija 1

niwow: A1 (A2 k wospjetowanju)

wuměnjenja: znajomosće modalnych werbow a podawanja časa: čas, dny tyždenja, měsacy

wuknjenski zaměr a zwučowane komunikaciske jednanja:

- so wo powołanju a džěłowym městnje wuměnjeć
- wo džěłowych časach rěčeć

materialije: bit.ly/SOL-za-wucerjow → džěłowy čas | słuchanski tekst a transkripcija

Móžne džěłowe kročele

Nadawki 1 – 2c na stronje 1 přihotuja zrozumjace słuchanje.

A) Leksika – džěłowy čas a swobodny čas

- wospjetowanje znatych słowow kołowokoło džěła a swobodneho časa: *prózdny, dowol, swobodne měć, přestawku měć* – wotwisnje wot swojich znajomosćow móža wuknjacy słowa wopisujo wujasnić.
- Wuknjacy rozrisaja **nadawk 1**. Z konteksta hodža so nowe wokable (*cyłe džěłowe městno, poł městna*) wotwodźować.
- **móžne rozšěrjenje:** Wuknjacy tworja analognje dalše słowa: *lěčne prózdny – lěčny dowol, zymske prózdny – zymski dowol ...*

- Wuknjacy změnja sady w **nadawku 1** tak, zo wotpowěduja wone wěrnosći. Kedžbu: W tutym nadawku wospjetuja so měsacy a dny tydženja w genitiwje. Snadž je tu pomoc trěbna: *wot druheje položcy meje (junija, julija); hač do kónca julija; wot pónđzele hač do pjatka*

B) Leksika – powołanja

- Wuknjacy přirjaduja w **nadawku 2a** najprjedy powołanja a džělowe městna. Dóstawaja při tym pomoc při zrozumjenju nowych powołanjow: *wěcywobdžěłarka → wěcy, wobdžěłac*
- Zhromadnje tworja a wudospoňja formy lokatiwa: *w šuli, w slědžerskim instituće, w pěstowarni, w praksy, na džělowym zarjedže, na statoku, w chorowni*
- Zhromadne wuhódnoćenje nadawka w rozmołwje, na př. takle: wuknjacy A: *Lěkar njedžěła w šuli. Hdže wón džěła?* wuknjacy B: *Lěkar džěła zwjetša w praksy. (Ale druhdy tež w šuli, nic wěrnó?)*
- W **nadawku 2b** zwučuja wuknjacy z partnerom podawanje powołanjow přiwuznych w standardnym dialogu. Wuknjacy, kiž so derje znaja, móža nadawek 2b přeskočić a direktnje z **nadawkom 2c** pokročować. Podpěru trjebaja ewentualnje při tworjenju formow lokatiwa wšelakich městnow a městow (tute móža wuknjacy na niwowje A1 najprjedy tež direktnje z hlowy wuknyć).
- **warianta k nadawkomaj 2b a 2c:** Wuknjacy zwučuja dialog w **nadawku 2b** a spomjatkujaja sej podaća partnera. W **nadawku 2c** zwučuja woni potom, so za něčim prašec, to rěka za nadrobnosćemi k wosobje, kiž su sej spomjatkowali, a partner dawa k njej přidatne informacije.

C) Zrozumjace sluchanje

džělowy čas | sluchanski tekst a transkripcija

- **do sluchanja – nadawek 3:** *Koho widžimy na wobrazu? Što wěmy wo Janje? – Wón ma bratra (Torstena) a přećelku (Marju). Jan a Jadwiga so znajetaj.*
- **nadawek 3:** Prjedy hač wothraje so tekst přeni raz, dóstanu wuknjacy nadawek, so při sluchanju najprjedy jenož na tři globalne prašenja koncentrować: *1. Wo kim rěčitaj? 2. Što chce Jadwiga wo nim wědžeć? 3. Čehodla so Jadwiga Jana praša?* Wuknjacy přečitaja sej móžne wotmołwy w **nadawku 3** → wujasnjenje slowow pod *pomoc*.
- **nadawek 4:** Prjedy hač wuknjacy tekst třeci raz sluchaja (po kontroli nadawka 3), přečitaja sej sady w nadawku 4 a spytaja (z wołojnikom) wudospoňnić, na čo so hižo dopominaja.
- Za kontrolu a přirunowanje čitaja wuknjacy nětko tekst na moodlu.

Č) Swobodne rěčenje

- W **nadawkomaj 5 a 6** maja so wuknjacy sami k wěstym powołanjam a konkretnje k džělowym wuměňjenjam wuprajic. Njeh rěča runjež w 1. a 2. wosobje. Je radžomne, do toho modalne werby wospjetować: *jako ... (nje)trjebaš, (nje)dyrbiš, (nje)směš, (nje)móžeš ...*
- Wuknjacy, kiž njesu přejara na swobodne rěčenje zwučeni, móža za swoje wuprajenja wobroty w **nadawku 6** jako zakładnu strukturu wužiwać.

Někotre nazhonjenja ze studentami (LHV)

Z pomocnymi srědkami (podatymi słowami, podatymi přełožkami) su studenća-započatkarjo nadawki derje zmištrowali. Zrozumjace sluchanje je za nich stajnje wužadanje.

Při swobodnym rěčenju su so studenća-započatkarjo z jednorými sadami wo tym wuprajili, kak sej w přichodže swoje džělowe žiwjenje předstaja. Hłownje su so na wopake z nadawka 1 zepěrali. Zajimawe je, zo su sej skerje po džěloweho městna přeli, zo bychu wjace časa za sebje a swobodne projekty měli.

W nadawku 3 smy rozšěrili hižo podate móžnosće z dotalneho nadawka a na taflu napisali wšě móžne powołanja a džělowe městna, kiž su studenća mjenowali. Běše to zdobom wospjetowanje wšěch móžnych pomjenowanjow přiwuznych. Tu sym jako wučerka hlownje ja impulsy dawala, za to pak smy nadawek a rozmołwu rozšěrili.

leksika | džěłowy čas a swobodny čas

1. Wudospoťń sady. Wužiujaj słowa a słowne skupiny w kaščiku.

1. Džětam wot srjedy hač do pjatka. Mam jenož _____.
2. Dyrbju kóždy tydzeń 38 hodžin džětać, dokelž mam _____.
3. W awgusće mam štyri tydženje _____.
To budže dołhi lětny _____.
4. Lěčne _____ su w Sakskej wot
druheje połojcy julija hač do kónca awgusta.
5. W dwanaćich mam _____ a póńdu na wobjed.

cyłe džěłowe městno

dowol

poł městna

prózdny

přestawka

swobodne

leksika | powoľanja

2a. Hdže džěta ... ? Přirjaduj a twor krótkje sady.

pomoc:

slědźić = forschen | wědomosć = Wissenschaft | wobdžětać = bearbeiten | zarjad = Amt | zwjetša = meist

A: Lěkar njedžěta w šuli. Hdže wón džěta? **B:** Lěkar džěta zwjetša w praksy. (Ale druhdy tež w šuli. 😊)

lěkar	šula
kubtar	slědźerski institut
fyzioterapeutka	statok
wědomostna sobudžětaćerka	džěłowy zarjad
wučerka	praksa
bur	pěstowarnja
wěcywobdžětar	chorownja

2b. Rozmoľwjey so. Hdže džěta twoja mać / sotra / ćeta / přećelka abo twój nan / džěd / wuj / přećel atd.? Wužiujaj tež formu *džěta jako*.

A: Hdže džěta twoja sotra?

B: Wona je wěcywobdžětarca w Budyšinje.

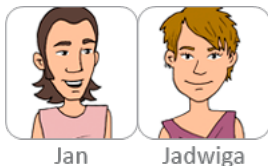
2c: Rozmoľwjey so dale wo swojej swójbje. Zasadź nětko městnosće z nadawka 2a.

A: Twoja sotra džěta tola na krajnorjadnym zarjedze.

B: Haj, wona je wěcywobdžětarca w Budyšinje.

zrozumjace sluchanje

3. Sluchaj na rozmowtu mjez Janom a Jadwigu. Wotmołw na prašenja.

Jan

Jadwiga

pomoc:

- *mi so zda = ich glaube*
- *napinacy = anstrengend*
- *pomocnik → pomoc*
- *prózdniński projekt → prózdniiny*

1. Wo kim řečitaj Jan a Jadwiga?
Wonaj řečitaj wo _____ .
2. Što chce Jadwiga wo nim wědžeć?
 što a hdže dŹęła
 hač ma wón cyłe dŹęłowe městno
 hač ma nowe powołaenje
3. Čehodla so Jadwiga Jana praša?
 trjeba městno w pěstowarni
 chce tam tež dŹęłać
 trjeba pomoc za prózdniński projekt

4. Sluchaj hišće raz na rozmowtu. Wudospołń sady k jednotliwym wosobam.

Torsten ma _____ městno / městna.
Wón dŹęła w _____ w Budyšinje.

Jadwiga trjeba pomocnika za _____ .
Jadwiga praji, zo trjeba Torsten swoju _____ .

Jan sej myśli, zo ma Torsten bórže _____ .
Jan chce Jadwize jeho _____ dać.

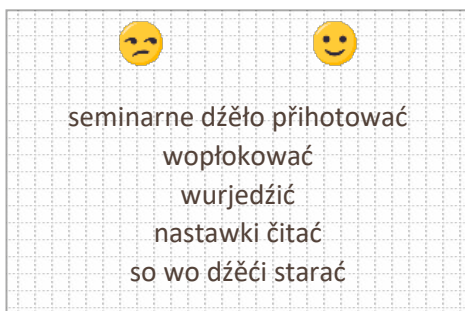
swobodne řečenje

5. Kotre dŹęłowe městno maš ty za idealne abo dobre? Čehodla?

jako ...
(nje)trjebaš / (nje)směš / (nje)móžeš

... dotho dŹęłać ... nadhodŹiny činić ... swobodne měć
... dotho spać ... zahe stawać ... kónc tydzenja dŹęłać

6. Što za tebe woznamjenja: měć swobodne? Rozmołwej so po pŹikładze.

Hdyž mam swobodne,
njetrjebam dŹęłać, ale
směm čitać.

k dalezwučowanju: SOL A1/kapitł 8/lekcija 1